Bestedingsvoorstel budgetartikel 2.1: Voedselzekerheid **Onderbouwing doeltreffendheid, doelmatigheid en evaluatie (CW 3.1)**	
1. Doel(en)	**Doelstelling** Met het onderliggende bestedingsvoorstel voor de periode 2026 - 2030 levert het kabinet een bijdrage aan het terugbrengen van ondervoeding, een verdubbeling van de productiviteit en inkomen van kleinschalige voedselproducenten en het verduurzamen van landgebruik. Nederland levert zo een betekenisvolle bijdrage aan sociaal-economische ontwikkeling in lage- en middeninkomenslanden en de drie belangen die centraal staan in het BHO beleid: <u>Handel en economie</u> Nederlandse kennis, kunde en bedrijvigheid in de agrifoodsector dragen bij aan verminderen van honger, aan ontwikkeling van de voedsellandbouw en aan stabiliteit. Door de brede Nederlandse voedsel- en landbouwsector nog intensiever in te zetten en samenwerking en innovatie te stimuleren, vergroten we ons verdienvermogen en dragen we bij aan (lokale, regionale en internationale) handelsperspectieven, stabiliteit en veiligheid voor ontwikkelingslanden. Er zal actieve ondersteuning worden verleend aan initiatieven van de Nederlandse sector die bijdragen aan lokale voedselzekerheid, bijvoorbeeld in de tuinbouw, de zuivel of de zaadsector, met het doel om deze verder op te schalen. Ten behoeve van het Nederlandse verdienvermogen worden Publiek-Private partnerschappen (PPP) waar mogelijk ingezet of verder opgeschaald, bij voorkeur met Nederlandse bedrijven en instituten. <u>Veiligheid en stabiliteit</u> Lage productiviteit in de voedsellandbouw leidt tot stagnerende ontwikkeling van het platteland en dat is een voedingsbodem voor lokale conflicten en rekrutering van werkloze jongeren door criminele en terroristische organisaties. Via een lokaal-geleide, gebiedsgerichte aanpak zal in (potentiële) conflictregio's zoals die genoemd staan in de beleidsbrief Ontwikkelingshulp, samen met inzet vanuit de Nederlandse belangen, en de thema's Watermanagement en Gezondheid de voedselproductie worden verhoogd en daarmee samenhangende werkgelegenheid worden gecreëerd. Vervolgens wordt ook gewerkt aan het daadwerkelijk beschikbaar maken van dit geproduceerde voedsel. Dit zal bijdragen aan de toename van veiligheid en stabiliteit. <u>Migratie</u> Honger leidt tot onrust en migratie. De inzet op het direct verbeteren van de voedselinname van ondervoede mensen zal daarom worden gericht op gebieden die (potentieel) de migratiedruk op Europa verhogen. Verder wordt naast deze nieuwe benadering ingezet op gebieden waar de inzet bij kan dragen aan voor Nederland belangrijke migratiepartnerschappen en opvang in de regio. Voedselzekerheid en klimaat zijn met elkaar verbonden. Nederland blijft zijn aandeel aan internationale klimaatfinanciering leveren. Dit doen we in eerste instantie door onze financiële inzet op watermanagement en voedselzekerheid ook te richten op het tegengaan van de negatieve gevolgen van klimaatverandering. Waar mogelijk versterken we dit met private investeringen en via samenwerking met Nederlandse bedrijven. Voorwaarde is wel dat Nederland geen kansen op hulp en handel moet missen door de focus op klimaatrelevante activiteiten. Aandacht voor vrouwen, meisjes en kwetsbare groepen is belangrijk voor effectiviteit van onze programma's.
2. Beleidsinstrument(en)	Met het (aanvullende) voedselzekerheidsbudget voor de periode 2026-2030 zullen programma's worden ontwikkeld waarbij de Nederlandse belangen handel en economie, veiligheid en stabiliteit, en migratie centraal staan. Waar mogelijk wordt aangesloten bij programma's die zich binnen deze belangen richten op water en gezondheid, om zo de Nederlandse impact te versterken. Hierin werken we ook nauw samen met andere departementen vooral het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN). De middelen zullen door het departement (centraal) en door een aantal ambassades (decentraal) worden besteed via nationale en multilaterale organisaties waaronder kennisinstellingen, bedrijfsleven en ngo's. De verdeling tussen bijdragen aan internationale organisaties en agentschappen, subsidies en opdrachten zal in de loop van 2025 en 2026 nader worden bepaald op basis van geselecteerde programma's. Er zijn nieuwe programma's voorzien rond onderwerpen als zaaizaad, PPP, voeding, robuuste voedingssystemen en capaciteitsontwikkeling. Langjarige samenwerking en programmering is van belang om tot duurzame resultaten te komen. Er zal zoveel mogelijk worden aangesloten bij breed gedragen initiatieven, ook in Europees verband via programmering rond *Global Gateway*

corridors en uitvoering via *Delegated Cooperation*. Tegelijkertijd zal er ook ruimte worden gecreëerd om landenspecifiek snel in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen via flexibele beleidsinstrumenten. Programma's die aflopen en door evaluaties laten zien dat zij op een doelmatige manier resultaten behalen, kunnen mogelijk een nieuwe fase krijgen met inachtneming van de Nederlandse belangen.
De decentrale (ambassade) programma's in conflictlanden zullen op verantwoorde wijze worden afgebouwd. In conflictregio's komen daar centraal beheerde programma's voor in de plaats. In de combilanden zetten we vooral in op centrale programma's die maximaal aansluiten op het handelsinstrumentarium en aansluiting bij de veiligheidsregio's.

Voor belang handel en economie:
De komende jaren verbinden we hulp, handel en investeringen op het thema voedselzekerheid nog effectiever. Dit doen we met de *Dutch Diamond* benadering waarin bedrijfsleven, overheid, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties samenwerken. Daarbij zullen Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen worden ingezet om met hun kennis en ervaring effectief bij te dragen aan innovatie en versterking van capaciteit, waarmee zij tegelijkertijd hun positie op de lokale markt kunnen versterken. Met een aantal relevante voedselzekerheidsactiviteiten zal ook aansluiting worden gezocht bij de combitracks die zich richten op het bevorderen van de hulp/handel combinatie. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de kennis en ervaring met PPPs. Daarnaast wordt gewerkt aan programma's in samenwerking met de vertegenwoordigingen samen met partners uit de topsectoren Agrifood en Tuinbouw. Deze gecombineerde inzet met LAN-netwerk van LVVN beoogt het versterken van de mondiale voedselzekerheid en het behalen van de klimaatafspraken.

Voor belang veiligheid en stabiliteit:
Voor de bevordering van veiligheid en stabiliteit versterken we de wisselwerking tussen programma's gericht op ontwikkeling, vredesopbouw en humanitaire hulp. Daarbij werken we via verschillende (internationale) uitvoeringsorganisaties, en in nauwe samenwerking met lokale belanghebbenden.

Voor belang migratie:
Ten behoeve van samenwerking voor migratie kan Nederland samenwerking op het gebied van voedselzekerheid (bijvoorbeeld capaciteitsopbouw, kennis en kunde) aanbieden. Daarnaast zijn er mogelijkheden om te investeren in de voedselinname van ondervoede mensen en de landbouwsector in landen van herkomst en landen in de regio waar opvang van migranten en vluchtelingen plaatsvindt.

3.

A. Financiële gevolgen voor het Rijk

Bedrag in EUR miljoen.

		2026	2027	2028	2029	2030
Artikelonderdeel	**Voedselzekerheid**	**379**	**382**	**438**	**480**	**480**

De financiële gevolgen zijn onder voorbehoud van de uitkomsten van de voorjaarbesluitvorming. De in te zetten instrumenten zijn afhankelijk van de precieze uitwerking van de beleidsinzet. Waar nodig zullen bij volgende begrotingsmomenten budgetten overgeheveld worden binnen het beleidsartikel.

B. Financiële gevolgen voor maatschappelijke sectoren

Het versterken van voedselzekerheid in ontwikkelingslanden creëert mogelijkheden voor publiek-private samenwerking met de Nederlandse agrifood sector om bij te dragen met kennis, kunde en investeringen. Nederlandse uitvoerende organisaties zijn potentiële subsidieontvangers, als zij als beste uit de bus komen.

4. Nagestreefde doeltreffendheid

Nederland heeft veel kennis en kunde in de voedsel- en landbouwsector en de afgelopen jaren is uit evaluaties [1,2] en studies gebleken dat een integrale aanpak van het versterken van voedselproductie (producent), het verbeteren van de voeding (consument) en het versterken van het ondernemingsklimaat een doeltreffende aanpak is.[3] Nederland investeert ook in beleidsbeïnvloeding en het creëren van randvoorwaarden (*enabling environment*) voor een versterkte voedselzekerheid door o.a. capaciteitsopbouw, het versterken van politieke wil en mobiliseren van financiering. Dit is een aanpak die ook internationaal gevalideerd is, onder

[1] Review of Dutch food security policy – Food for thought | Report | Policy and Operations Evaluation Department (IOB) (2017)
[2] Periodieke rapportage van de coherentie van het Nederlandse beleid en effecten op voedselzekerheid, water en klimaat – Synergie in ontwikkeling | Rapport | Directie Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB) (2024)
[3] Zie onder meer: World Development Report 2008 : Agriculture for Development (worldbank.org), Tracking Development in South-East Asia and sub-Saharan Africa: The Primacy of Policy - van Donge - 2012 - Development Policy Review - Wiley Online Library, The (evolving) role of agriculture in poverty reduction—An empirical perspective - ScienceDirect, (PDF) Agricultural Progress and Poverty Reduction: Synthesis Report (researchgate.net)

	meer in het kader van de VN Food Systems Summit, met nadruk op het belang van versterking van duurzaamheid en weerbaarheid van vooral de boerenfamiliebedrijven. Nederland maakte in 2015 de afspraak om in de periode tot 2030 in totaal 32 miljoen mensen uit ondervoeding te halen, voornamelijk vrouwen en kinderen, en voor 8 miljoen kleinschalige voedselproducenten een verdubbeling van hun productiviteit en inkomen te realiseren en hun landgebruik op 8 miljoen hectare land te verduurzamen. Het voedselzekerheidsprogramma rapporteert in het jaarverslag aan de Kamer over de aantallen mensen die worden bereikt en met welke effecten. Die resultaten zullen verder worden gespecificeerd naar de drie Nederlandse belangen die centraal staan in het BHO beleid (handel en economie, veiligheid en stabiliteit, migratie). Bij deze uitbreiding staan de Nederlandse belangen handel en economie, veiligheid en stabiliteit, en migratie centraal. Met de intensivering zal deze inzet bijdragen aan; impact op gezondere diëten voor kinderen en vrouwen, versterken van waardeketenontwikkeling, verhogen van de weerbaarheid tegen (klimaat/prijs)schokken, en het beschermen van bodem en water. Verder zal de inzet substantieel bijdragen aan de toegang tot essentiële zaken als kennis, land(rechten), zaaizaad, landbouwvoorlichting en financiële diensten. De intensivering is urgent gezien de toenemende instabiliteit en migratie die de al bestaande voedselonzekerheid verder onder druk zet.
5. Nagestreefde doelmatigheid	De intensivering bouwt voort op de beleidstheorie en het instrumentarium van het voedselzekerheidsbeleid en zal in lijn zijn met de Afrika strategie, mondiale gezondheidsstrategie en internationale klimaatstrategie. De extra middelen worden ingezet op programmavoorstellen die hoog scoren op doelmatigheid deze wordt mede beoordeeld aan de hand van geleerde lessen uit rapportages en evaluaties (zie voetnoot 3). Samen met internationale/ multilaterale partners wordt gestreefd naar grote regionale programma's waarmee veel boeren en ondervoede mensen bereikt kunnen worden.
6. Evaluatieparagraaf	• Voortgang van het voorstel wordt gemonitord op jaarbasis aan de hand van verslaglegging over behaalde resultaten in het BHO jaarverslag. Uw Kamer zal worden geïnformeerd over een aangepaste verantwoordingssystematiek voor BHO[4]. Hierin zal onder meer aandacht zijn voor de bijdrage van de prioritaire thema's (zoals voedselzekerheid) aan de drie belangen en de wijze waarop hierover in de toekomst gerapporteerd zal worden. Het beleid op de belangen is in ontwikkeling, het effect op het voedselzekerheidsresultatenkader wordt op een later moment bepaald. • Directie Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB) voert periodiek evaluaties uit van beleid en uitvoering van Buitenlandse Zaken. Onderliggend bestedingsvoorstel valt in de Strategische Evaluatie Agenda. Het beleid en het resultatenraamwerk van voedselzekerheid dienen hierbij als basis. Het verbinden van de (nieuwe) programmering aan de resultatenraamwerken van de deelbelangen wordt in de komende periode uitgewerkt. • Als onderdeel van de standaardafspraken tussen BZ en haar uitvoerders, wordt voor alle ODA-bijdragen van meer dan EUR 5 miljoen, standaard een evaluatie uitgevoerd. Deze afspraken zullen in nieuw op te stellen arrangementen in het kader van onderliggend bestedingsvoorstel ook worden opgenomen. In geval onderliggend bestedingsvoorstel leidt tot een optopping van een bestaand arrangement (dikwijls van substantiële omvang), zullen de specifieke resultaten van het onderliggende bestedingsvoorstel onderdeel vormen van de evaluatie van de totale bijdrage. • IOB heeft in 2024 een periodieke rapportage gepubliceerd van de coherentie van het beleid op het gebied van voedselzekerheid, water en klimaat. Conclusies en aanbevelingen van deze evaluatie worden meegenomen in de nieuwe programmering.

[4] Plan van aanpak Verantwoordingssystematiek (overheid.nl)